

Priekšvārds

*Mūzikas akadēmijas rakstu XXI numurs turpina iepazīstināt ar pētījumiem, kas izstrādāti Latvijas Zinātnes padomes administrētās Valsts pētījumu programmas *Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai* (2020–2022) ietvaros ar projekta *Kultūras kapitāls kā resurss Latvijas ilgtspējīgai attīstībai* / CARD finansiālu atbalstu. Apakšprojekta *Mūzika Latvijā 17.–19. gadsimtā: radošie procesi kultūras kontekstos* pētnieki ir sekojuši savām zinātniskajām interesēm, šoreiz būtiski padziļinot sakrālās un opermūzikas un mūzikas kritikas izpētes lauku.*

Krājuma saturu veido divi tematiskie korpusi. Pirmais ir saistīts ar reliģisko mūziku, īpaši pētot draudžu dziedāšanas tradīcijas un repertuāru dažādos Latvijas novados. **Izles Šarkovskas-Liepiņas** rakstā apkopota informācija par 18. gadsimtā Latvijas teritorijā izplatītajām protestantiskajām dziesmu grāmatām. Pamatojoties uz pēdējos gadu desmitos izdotajiem bibliogrāfes Silvijas Šiško vadībā tapušajiem fundamentālajiem latviešu un citvalodu seniespiedumu katalogiem (1999 un 2013), raksta autore ir sistematizējusi šīs dziesmu grāmatas pēc adresāta, izceļot vairākas grupas: dziesmu grāmatas vācbaltiešiem, dziesmu grāmatas Vidzemes latviešiem, Kurzemes latviešiem, hernhūtiešiem. Vienlaikus raksta autore pievērsusi uzmanību izdevumu saturam, dažām dziesmu lokālām iezīmēm un dziesmu grāmatu izplatībai latviešu sabiedrībā. Rūpīgs, detāls arhīvu izpētes darbs raksturo **Ievas Paulovičas** jaunāko zinātnisko veikumu. Viņa pētījusi Vidzemes evaņģēliski luterisko draudžu dievnamus, ar kuriem saistīti konkrētu ērģeļu, to skaitā ērģeļpozitīvu, meistarū un instrumentu patronu vārdi. Autores izstrādātā, caur ērģeļu pielietojuma prizmu skatītā viena reģiona kultūrainava būtiski bagātina Latvijas mūzikas vēsturi. **Mārtiņa Boiko** raksts turpretim analizē “maija dievkalpojumus” kā jaunu un spēcīgu katoliskās tradicionālās mūzikas slāni, kas nobrieda Latgalē 18. gadsimtā jezuītu misionāru darbības ietekmē (rakstā īpaši izcelti Pušas rezidences jezuīti). Autors pētījis tradīcijas izcelsmi, struktūru un avotu, kas bijuši būtiski, savulaik iedzīvinot Latgalē Tridentas reformēto katoļcismu.

Otrs izstrādāto rakstu korpus aplūko konkrētus mūzikas jaunrades, koncertdzīves un kritiskās domas piemērus Latvijā 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā. **Lolītas Fūrmanes** raksta uzmanības centrā ir Latvijas mūzikas vēsturei jaunatgūts skaņdarbs – 19. gadsimta 30.–40. gados Rīgā dzīvojušā vācu komponista Heinriha Dorna (*Dorn*, 1804–1892) romantiskā opera *Anglijas karogs* (*Das Banner von England*, 1841), kas līdz šim tika uzskatīta par zudušu. Rakstā atspoguļoti dažādie žanra, libreta un mūzikas valodas konteksti, kas ietekmējuši skaņdarba vēsturisko un stilistisko īpatnību pētniecību. Analīze ir izstrādāta, pamatojoties uz 2019.–2021. gadā

katalogizēto pirmā Rīgas Pilsētas teātra nošu rokrakstu krājumu Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. **Zanes Prēdeles** raksts par Jelgavu kā mūzikas dzīves telpu 19. gadsimtā šoreiz atklāj vairākas teātra un koncertdzīves norises pilsētā, saistot tās ar tādām vēsturiskām atskaņojuma vietām kā grāfa Žanno fon Mēdema villa (*Villa Medem*), Svētās Trīsvienības baznīca u. c. Autore pievērsusies arī muzikāliju aprītei pilsētā, kas būtu vēl padziļināti pētāms temats nākotnē. Savukārt **Baibas Jaunslavietes** pētniecību raksturo jauni pārspriedumi par estētiskajiem uzskatiem attiecībā uz “latviskuma” kategoriju mūzikā citvalodu (vācu un krievu) preses izdevumos Rīgā 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā. Šis fokuss ļauj paraudzīties uz latviešu komponistu daiļradi konkrētajā laika periodā, ņemot vērā tolaik Rīgas kultūrvidē eksistējošo dažādu nacionālo kopienu un līdz ar to nereti dažādi politiski orientētu viedokļu līdzāspastāvēšanu. Vairākus gadus strādājot mūzikas kritikas vēstures pētniecībā, autore ir uzkrājusi bagātu kultūrestētisko viedokļu klāstu attiecībā uz kritiskās domas virzieniem Latvijā.

Jaunais rakstu krājums ietver virkni svaigu zinātnisko detaļu un novērojumu. Tie noteikti pilnīgo priekšstatu par konkrētajiem mūzikas vēstures laukiem Latvijā 18. un 19. gadsimtā, un tas varētu būt labs iemesls, lai turpinātu pētniecību par mūziku Latvijā līdz neatkarīgas valsts izveidošanai.

Lolita Fūrmane,
krājuma sastādītāja

Preface

The XXI issue of the musicology magazine *Mūzikas akadēmijas raksti* by Jāzepe Vītols Latvian Academy of Music continues to publish the results of research carried out within the framework of the National Research Program *Latvian Culture – a Resource for the Development of the Country* (2020–2022), administrated by the Latvian Scientific Council and financially supported by project CARD (*Culture Capital as a Resource for Sustainable Development of Latvia/CARD*). The scholars of the sub-project *Music in Latvia in 17th–19th century: creative processes in cultural contexts* according to their individual scientific interests have dug deeper in the fields of sacred music, history of opera and music criticism.

The content of this issue is made of two thematic corpuses. The first one is related to the sacred music in Latvia, looking mostly into the singing traditions and repertoire of different regional parishes. The article by **Ilze Šarkovska-Liepiņa** gathers information on Protestant hymnals used in the territory of Latvia in the 18th century. Based on fundamental catalogues of incunabuli published in recent decades (1999 and 2013), under the supervision of bibliographer Silvija Šiško, the author has systematized these hymnals by the addressee, emphasizing several groups: hymnals for Baltic-Germans, hymnals for Latvians of Vidzeme region, Latvians of Kurzeme region, Herrnhut hymnals. Besides, the article discusses content of the songbooks, local specifics of several hymns as well as the distribution of the hymnals in the Latvian community. The newest scientific achievements by **Ieva Pauloviča** describe her in-depth research and detailed work in the archives. She has studied the Lutheran churches of Vidzeme region in the context of organ, including the positive organ as well as organ builders and their patrons. The cultural landscape of the region focused on the use of organ provides a worthy contribution to the music history of Latvia. The article by **Mārtiņš Boiko**, in its turn analyzes the “May services” as a new and strong phenomenon of traditional Catholic music matured in Latgale region in the 18th century under the influence of Jesuit missionaries (the Jesuits of Puša or the *Domicilium Puzense* being emphasized particularly). The author has studied the origins, structure and significant sources of the tradition that was the implementation of the modern Tridentine Catholicism in Latgale.

Another important thematic corpus includes the studies of new examples of the creative work, concert life and music criticism in Latvia in the 19th century and at the dawn of the 20th century. The article by **Lolita Fūrmane** focuses on the opera rediscovered for the Latvian music history – the romantic opera *The Flag of England* (*Das Banner von England*, 1841) composed by Heinrich Dorn (1804–1892), the German composer who used to live in Riga in the 1830s and 1840s. Up until today, this opera

was considered lost. The article uncovers contexts of the libretto and the musical language important for the research of historical and stylistic peculiarities of the opera. The analysis is provided on the basis of the recently (2019–2021) catalogued sheet music manuscripts collection of the Riga City theatre stored in the National Library of Latvia. The following article on Jelgava as a platform of music life in the 19th century by **Zane Prēdele** this time reveals several processes in theatre and concert schedules in Jelgava, including such historical venues as *Villa Medem*, St. Trinity Church and others. Besides, the author has studied the circulation of musicalia in the city, discovering a new interest field for the future. The research of **Baiba Jaunslaviete** concentrates on a perspective regarding the aesthetic views of *Latvianness* in music discussed in the Russian and German press in Riga in the 19th and early 20th century. Such a focus allows to review the creative work of Latvian composers in the research period taking into account the co-existence of different nationalities and political views in Riga at the time. The author's work over many years in the music critic history research forms a rich cultural and aesthetical discourse in this field in Latvia.

The new issue includes a large number of fresh scientific details and observations enriching the previous knowledge in the studied fields of music history in Latvia in the 18th and 19th century, and this is a good reason to continue research about music in Latvia until the proclamation of the Republic of Latvia.

Lolita Fūrmane,
Scientific editor